SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1131

av Elise Ryder Wikén (M)

Stärkta förutsättningar för kommuner i vattenkraftslänen

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur det kommunalekonomiska utjämningssystemet kan utvecklas för att bättre beakta förutsättningarna i kommuner med stora naturresursvärden och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Naturresurser är basen för allt välstånd. Vattenkraften utgör en viktig del av Sveriges energiproduktion. Den årliga produktionen uppgår till omkring 68 TWh, ungefär 40 procent av den svenska elproduktionen. När det svenska energisystemet ställer om till en större andel förnybara energikällor får vattenkraften en allt större betydelse. Vattenkraft är en miljövänlig energikälla som inte ger upphov till några utsläpp under drift. Vattenkraften är en ansenlig, lagringsbar och viktig del av elsystemet. Samtidigt har utbyggnaden och vattenregleringen påverkat landskap, vattenmiljöer och lokala nyttjandemöjligheter negativt. En större lokal del av de ekonomiska värdena kan motiveras både av dessa ingrepp och av ambitionen att stärka utvecklingsmöjligheterna i berörda kommuner.

De sju skogslänen bidrar med ungefär 90 procent av den totala vattenkraftsproduktionen i Sverige. I Norge är det en självklarhet att de kommuner där

vattenkraften produceras ska få en rimlig ersättning. Det handlar om kompensation för de ingrepp i naturen som vattenkraftsutbyggnaden har medfört, men också om att kommunerna ska få del av det värde som vattenkraftsproduktionen genererar.

I Sverige är situationen annorlunda. I dag får kommuner och bygder där vattenkraften byggts ut försumbara siffror om året i så kallade bygdemedel. Under den stora utbyggnadsepoken under 50-, 60- och 70-talen fick de svenska kommunerna behålla skatten på anläggningarna, vilket de inte får längre. De vattendomar som fattades i samband med vattenkraftens utbyggnad är omoderna och långt ifrån ändamålsenliga. Den så kallade bygdepeng som var tänkt att kompensera för de skador och intrång som utbyggnaderna orsakat är försumbara i sammanhanget. . Många vattenkraftskommuner ligger i gles- och landsbygd där befolkningsutvecklingen, långa avstånd och en begränsad skattekraft innebär särskilda utmaningar. Det kommunalekonomiska utjämningssystemet har en central roll i att skapa likvärdiga förutsättningar för kommuner att erbjuda välfärd och samhällsservice. Det är därför angeläget att se över om systemet i tillräcklig utsträckning beaktar de särskilda förutsättningar som gäller för kommuner med omfattande naturresurser och den påverkan som utvinningen av dessa kan innebära lokalt.

Det bör därför ses över hur det kommunalekonomiska utjämningssystemet kan utvecklas för att bättre beakta dessa kommuners förutsättningar och stärka möjligheterna till långsiktig lokal utveckling

Elise Ryder Wikén (M)